

HISTORICAL TRUTH AND THE HOLOCAUST:
IS THE HAZON ISH'S LETTER A FORGERY?

The Rabbi Dr. David Kranzler Memorial Lecture

לע"נ הרב יחזקאל דוד בן ר' ירחמיאל

Jacob J. Schacter

Yeshiva University Kollel-Midreshet Yom Rishon

November 17, 2019

קינ

לנו

החושב על הדברים הנ"ל חושב לסכנה ליסד אגודת
הרבנים לתת כח מלאכותי בהכרעת דברים העומדים ברומי
של עולם. ואחתום שלר: ברכה הודושת באהיר
איש

צו.

אניני ההלכה קביעים הם ע"פ התורה שעיקרן בכתב
ופירושן בתורה שבע"פ, ואף נביא אין רשאי לחדש עד שמצאו
להן סמך בתורה וכשם שהגרעון בכלל נליזה מהתורה, כן
התוספה על מצות התורה נליזה מהתורה.
ביסוד זה צריך שאלת חכם. אם חייבין לנהוג ד' ימי
אבלות על הצרות הנוראות שעברו עלינו אם לא. אם חייבים
אין צריך הסכמות ואם פטורים הרי כבר אנו מזהירים לנהוג
בפטור זה מפני שהתירה פסרתן. ולשמיע מובח טוב, וההצעה
להכנס ולקבוע ולעשות, לגזור ולקיים, היא כהקלת ראש ח"י
ביסוד ההלכה וראוי להסירה מעל הפרק בסרם הועלתה.
כן קביעת תענית לדורות הוא בכלל מצוה דרבנן. ימה
שיש בידינו הוא מזמן שהיתה עדיין נביאה. ואיך נעין פנינו
דור שטוב לו השתיקה — להרהר כזאת לקבוע דברים לדורות.
והרי ההצעה הזאת מעידה עלינו כמתכחשים בכל חסאתנו
• התשובה בדבר קביעות ד' ימי אבלות ותענית היתה אחר חירבן
היודת אירופה.

קובץ אנרות

פאת

פרו בעל הזון איש זללה"ה

הל ע"י

הרב ש. גריינמן

קינן אנרות

קינ

ושפלטו בזמן שאנו מלוכלכים בעוונותינו ובפשעיות, וליים
וריקים מן התורה וערומים ממצוות. אל נא נעבור לבדלות
ממנו, נחפשה דרכינו ונשובה. וזהי תובתנו כמו שנאמר הלא
זה צום ונר.

בכבוד רב איש

צח.

• שלמא רבא ורפואה שלימה וברית גופא
אחדושים ושיח. יקרתם הגיעני לשמחת לבב להקשיב

עיה"ק ירושלים תובביא

שנת תשפ"ז לס"ק

הזהרו בכבוד ספרים וקונטרסי-תורה ובכללם — בהמאור

המאור

קובץ מוקדש לתורה ולכל עניני עם ישראל
יוצא לאור בהשתתפות הרבנים והסופרים הי"ו
בעריכת הרב מאיר אמסעל

שנה לג קונטרס ה (רסב)

ב"ה ברוקלין סיון-תמוז ה'תשמ"א תצ"ו

מ ת ו כ ן

הערות בהמאור	ביאורים בהל' שמירת המקדש
ע"ד גישואין בר"ח אייר	כ"ק אדמו"ר שליט"א מלויבאוויטש
הרב העורך	הרב רא"מ איזראעל
הגרא"א יאלעס	הרב ר"מ אמסעל
לכבודו של אדמו"ר גדול	הרב רא"ל שפיץ
אין לקנות דגי פילעהס אלא מהשגחה קפדנית	הרב רש"ז רייז
בירור הלכה מהרב העורך	מכתב ע"ד הישיבות והכוללים הגרי"ח"ש קאטלער
משתה חגיגה לששים שנות רבנותו של הגרא"א	הגר"ח קניבסקי
יאלעס, ישיבת שבט יהודה קיבלה אקרעדיטיציא	הרב ר"י זאקהיים
ממשלתית.	בדיני זימון וברכת חתנים
טהרת יו"ט ח"ט על משניות, עשרת חלקי טהרת	הרב ר"מ אמסעל
יו"ט על שו"ע ושו"ת, סי' בית נפתלי, אוצר	הרב ר"מ אמסעל
השאלות ותשובות, זי על דאבדין, בוני מקוה בגול	אין להוציא מבהמ"ד מי ששייך לחסידות אחרת
ובאיסור, ידיעות ומודעות.	ר"מ גרוסמן

H A M A O R

Rabbinical BiMonthly Journal

May - June '981

Vol. 33, No. 3 (262)

Subscription: \$7.00 Annually

5002—18th Avenue, Brooklyn, N. Y. 11204

Tel.: 435-0719

ע"ד קביעת יום תענית על
הדוגי החורבן הי"ד

הרב אריה ליב שפיץ

מאב"ד רי"ט, לעסלאנד

נוארק נ. וושי.

ראיתי לאחד הרבנים שכתב על אודות השואה ר"ל שלפי דעתו אין צורך לתקן יום אבל ותענית על החורבן הנורא שאירע לאחינו באירופה, ותמך יסודו שמצא מכתב מהגאון החו"א זצ"ל שדורנו דור יתום הוא, לכן טובה לנו השתיקה. הוא מביא עוד ראיות מדשתקו הגדולים בדור שלפנינו ולא תקנו שום דבר, מזה תוכחה שלא צריך לתקן לא תענית ולא יום אבל, כאילו לא קרה כלום.

הנני עומד בהול ומשתומם ומשתאה לדעת, מי יכול לתאר ולצייר את העינויים והיסורים הנוראים שסבלו היהודים בטרם שרצחום. שלישי מעמנו, אנשים נשים וטף נהרגו באכזריות נוראה, בכל מיני מיתות משונות ע"י הרשעים ימ"ש וזכרם. לכן פלא הדבר שיעמוד רב בישראל ויכריז ברבים שאין צורך ביום אבל ותענית. מה גדול הצער והכאב שגורמים דיונים כאלו להיהודים בכלל ולשארית הפליטה בפרט (זה לא מכבר כתב רב אחד בעתון ושאל מדוע הלכו היהודים כצאן לטבח ולא נלחמו על נפשם. הרב החכם ההוא לא קרא ולא שמע שמלכיות גדולות שהיו מזוינים עד השיניים נפלו לפני הגרמנים הרשעים במשך ב' שבועות, והיהודים שהיו מעונים ברעב וצמא חלושי כח, מוקפים מרוצחים הגרמנים ומרוצחים השכנים שלהם, היה להם ללחום בלי חרב וחנית ולעמוד על נפשם). בדיונים כאלו זורים מלח על פצעי הלב והגשמה של אלפי יהודים, האודים המוצלים מאש, שנשבר לבם לרסיסים.

כבר ארו"ל, חכמים הזהרו בדבריכם, כ"ש בכתב, כמושי"כ הרמב"ם ז"ל שאדם אינו רשאי לו לדבר באזני העם עד שיחזור מה שברצונו לדבר ד' פעמים בינו לבין עצמו, והביאו ראיה מלי הכתוב אז ראה וכי זה נאמר על מה שצריך לדבר בפיו, ואולם מה שיחזק אדם בידו ויכתבהו על הספר ראוי לו שיחרה, אלף פעמים עכ"ל. לוא שמעו הרבנים הנ"ל לעצת הרמב"ם ז"ל ל"ה

כותבים זה. בלי ספק לו היו שם בגיהנם הנאצי הנורא רק רגעים מספר, והיו מרגישים ומבינים מה שהיה שם, בודאי היו חושבים אחרת, ובאמת אין רשות לשום אדם לחוות דעתו בענינים אלו אם ל"ה שם ולא ראה בעיניו מה שעשו הרשעים ימ"ש וז', להיהודים, לכן טובה השתיקה.

אך מה שהביא הרב הנ"ל תנא דמסייע לו ממכתב מהגאון הצדיק החו"א זצ"ל, הנה אמנם לא העתיק כל המכתב, ופליאה לי שלא העתיק גם מה שכתב שם, שצריך שאלת חכם, ואם חייבים א"צ הסכמות עכ"ל. הרי דלא ברירא ליה שא"צ לקבוע אבלות. גם הלא השאלה שם איירי לקבוע ז' ימי אבלות דעפי"ד אחר זמן ל"ש דיני ז' ימי אבלות, אבל לקבוע יום אחד בשנה בלא דיני אבלות רק לזכרון בעלמא מה הפסד יש בזה ואיזה איסור עושין.

אך בעיקר אני רוצה לבאר שהמכתב ההוא של החו"א לאו בר סמכא הוא ולאו מר בריה דרבינא חתם עליה, דהרי כל קובץ אגרות זה, נעשה אחר פטירתו של החו"א זצ"ל, ובהקדמה שם כותב המאסף שהוא לא ראה בהרבה מכתבים הכתי"ק, ויתכן לפעמים שינויים ע"י המעתיק ע"ש, ומי הוא האחראי שהחו"א כתב זאת. בשלמא כשמוצאין כתי"ב בביתו של הגאון זצ"ל יודעים בבירור שזה אמת דהרי מצאו בביתו ומכירים כתי"ק, אבל כשמקבצין מארבע פינות העולם העתקות של מכתבים מי יערב לנו שכל העתקות הם מכתבי"ק של החו"א, ואם המעתיקים העתיקו כראוי. ולפי"ד א"א להאמין שהגאון החו"א זצ"ל כתבו דהרי המכתב הזה הוא נגד הדין ונגד המנהג ונגד שכל הישר, ומוזה חוינן דשלט בו ידי זרים ולא העתיקו כראוי, וכבר כתב בשו"ת הרדב"ז ח"ב סימן תשט"ו וז"ל, לא תסמוך על מה שתמצא בתשובות והגהות עד שתעמוד על עיקר הדברים בתלמוד ובמפרשים, כי אותה תשובה אינה להרשב"א, ולפיכך אני אומר דלאו דסמכא היא ע"ש.

ומתחילה אני צריך להעתיק את המכתב ואח"כ אבאר בע"ה ברורות מה שהוא נגד הדין, וז"ל המכתב שם.

פאר הדור

פרקים ממסכת חיי ויצירתו של
גאון דורנו מרן

רבי אברהם-ישעיהו קרליץ זצ"ל
בעל „חזון איש“

בעריכת חבר סופרים חרדים

יו"ר המערכת:

הרב שלמה כהן

חלק שלישי

הוצאת „נצח“ בני-ברק

בסיוע עיריית בני-ברק

1970

Vol 1 - 1966 ; Vol 2 - 1969

— ראשית, אין זה כתוב מפורש בט"ז.¹⁹⁸ שנית, אין אנו במדרגות של חש"ז... תלא הדורות שיבואו אחריו יתיו טובים יותר מדור שלנו אך ביכולתנו לקבוע תקנות למענם...¹⁹⁹

"מן השמים העלימו מראש את האסון המגפה ובה על יחודי אירופה, כדי שלא יתאמצו בתפילה לבטל את רוע הגזירה",²⁰⁰ סח פעם באוזני גיש רבי שמואל גריינמן.²⁰⁰ הוא נמנע מלהביע דעה על מקומה של השואה במהלך ההיסטוריה והגלות, בהמשילו לצורך זה משל אופייני: אדם בצאתו לדרך מסמן לו במפה את כל התחנות שעליו לעבור בהן, ובכל תחנה שעוצר בה הריתו מורד את דרכו, כמה חספיק לעבור וכמה עוד עליו ללכת. לא כן בשעה שיצאנו לגלות. אמנם ידענו כי שומה עלינו לעבור הרבה תחנות, אך מספרן בלתי ידוע עד לעת קץ... בכל פורענות שניתכה על ראשו ידענו שאנו עוברים תחנה נוספת בגלותנו, אך אין כאן מקום לספירת כמה ועוד כמה...²⁰¹

פעם אמר: מי הוא אפיקורוס שומר מצוות ("אפרומער אפיקורוס") בדרונו? כל מי שטוען כי באשמת גדולי ישראל נרצחו ששה מיליון יהודי אירופה...²⁰² בהודמנות אחת התבטא²⁰³, כי יגיעת החורה של רבי ברוך-דוב ליינבוים ורבי שמעון שקאפ²⁰⁴ הניגה על עריהם שלא יהודון קלמסי היטלר ימ"ש לתוכם כל עוד שהיו כהיים.²⁰⁵

198. פירוש: כל הכתוב בספר ט"ז על שולחן-ערוך זוהי הלכה פסוקה לדורות, אבל מה שעשה חש"ז בימיו — ואפילו תקנה שהתקין — אין זה בגדר הלכה לכל דור ודור (הערת הגר"ב מנדלסון).

199. מפי בעל המעשה, הגר"ב מנדלסון.
200. ונתפסם ב"דלגנו" (חשון תשי"ד), וכן בספר, "התקופה וביטחונה" מאת הרב יוסף אברתם וזוף (בני-ברק תשי"ה) פרק "דברי רבותינו על גזירת אירופה", עמ' ע"ד.

201. מפי הרב יוסף אברתם וזוף.
202. מפי הרב אהרן ישעיה רוטר. וראה תשובה ניצחת ל"שערה" זו בספר, מכתב מליליות" מאת הגא"א דסלר, חלק ראשון (מהדורת ירושלים תשי"ט) עמ' 75-77.
203. "התקופה וביטחונה", עמ' ע"ד.
204. ראה שם: "ובמדומה למיעד... גם של רבי חיים-עזר גרודונסקי זצוק"ל".
205. וראה שם: "... ואחד המלומדים של רבי ברוך-דוב — שלמד באותם ימים

[קכח]

ועבור לגדולות פמנו, נחפשה דרכינו ונשובה, וזוהי חובתנו, כמו שנאמר¹⁹⁴ תלא זה צום וגו'...¹⁹⁵

בהמתקין סוד-שיח עם רבי בנימין מנדלסון מפכ"ל-אמא (כיום גאב"ד קוממיות), ביום י"ד שבט שנת תשי"ז,¹⁹⁶ לרגלי נסיונותיה של הרבנות הראשית לארץ-ישראל לעשות מעשה ולקבוע תענית-ציבור לדורות כוכר לשואה¹⁹⁷, אמר החזון-איש:

— הצרות שאירעו עכשיו היו שלא כדרך חטבע... יש בני-אדם אשר על-פי "הבנתם" צריך להתקין תענית לדורות... רק הנביאים מסוגלים היו לקבוע צומות... אנו אין כוחנו להתקין תקנות...
שאל איש-שיחתי:

— מה טעם תיקן חש"ז צום כ' בסיון לרגלי גזירות ת"ח ות"ט שברואי לא הגיעו ללימודי הצרות בימינו?
השיבו החזון-איש:

194. ישיבה נה' ג.
195. "קובץ אגרות", ח"א, אגרת צ"ג.
196. הגר"ב מנדלסון בא אליו במיוחד מפכ"ל-אמא על-פי קריאת החזון-איש במכתב דוחף שנתקבל אצלו.

197. משום חוג הרבנות נעשה אז נסיון לצרף עם קובעי התענית את האדמו"ר רא"ש אלטר זצ"ל מגור, ותחז"א דרש מהגר"ב מנדלסון שיבוא בדברים אחר לבל יתן ידו עמהם, אונני חפץ שיהיו חילוקי-דעות בין הרבי לבינינו" אמר אל"ו, בהוספו שלפני הליטנו אל הרבי דובר החילה עם גאב"ד ברינת הגר"ז סולובייצ'יק זצ"ל, בירושלים. הגאון מברסלב אמר לו: "אנשי הרבנות חפצים להיות מתקני תקנות בישראל... הנה אמרו להגדיל את סכום התחובה יותר ממאתים וזו (לדגל) פחות ערך משהם (והבטיחונוי שבלי הסכמה לא יעשו דבר, אך לכסוף עשו משהם ופרסמו ב"תלפיות" (קובץ ה"ל באר"ב) שהלכה נחמשה בבית-מדרשה של הרבנות הראשית לכתוב בכתובה סכום גדול יותר... הלא אפילו על הגאונים כתב הרמב"ם, "לא נתפשטו תקנותיהם" (ביום ל כמה תקנות שלום) ועתה בימינו יהיו אלו מתקני תקנות? אין כוונתם אלא לכר ואסור להניחם", שאל הגר"ב מנדלסון: "מה אני אומר אצל הרבי?" השיבו הגאון מברסלב בהתרגשות: "וכי אגיד לרבי מגור איד עליו לעשות?!" למחרת הלך הגר"ב מנדלסון אל האדמו"ר מגור והגיש לפניו, פתחא" אשר מעליה רשם את חוכו כל הענין, השיבו הרבי בקצרה: "כל ימי לא קבעתי תקנה לדורות, תאם תקינן עמה בשאני חלוש בכחותי?" סיד חזר אל החזון-איש עם תשובה הרבי נתמ' דעתו.

[קכז]

סימן ל

להרה"ג מהר"ם בורר אנדיק גאלינצ'ן *

נע"ד אשר שאל אם מותר לעשות מאסא' בשבת.

בודאי כונתו בידיים ולא ע"י משחה וכדומה —

בפלאתי על הרב המריצ' שהורה לאסור משום ממחק.

ובודאי הצדק עם כתי"ר. שאין בזה משום מרות. ולפי

דעתי תלוי זה במחלוקת רש"י ורמב"ם בפירוש של

אין מתעמלין, דלרש"י אסור לשפשף בכה והטעם הוא

משום עובדא דחול וכמו דאסור לרוץ בשבת כמבואר

בסי' ש"א וכמו דאסור לגרד בכלי וכמבואר בסי' שכ"ז

סי' ג ועיין בתוסי' יו"ט למשניות. ולרמב"ם רק אם כונתו

להויע משום רפואה. וכבר הביא המג"א בשם הש"ג ע"ד

השפשף שעושים ליגיעי כח כדי להשיב כחן ולבטל

מחן עייפותו אם דבר זה דומה לרפואה ואסור או לא.

ע"י ש.

זמ"ש כתי"ר ליישב קושית המג"א על המחבר דמותר

להחזיר שבר שיצא ממקומו מהא דפסקינן בסעיף

ל' דמי שנשמטה פרק ידו אסור להחזירו ע"י שפשוף

בציגן והמג"א חילק בין נשבר ובין יצא ממקומו וכת"ר

תירץ דהאיסור הוא רק אם הוא עושה ע"י אמצעי אבל

לא כשרק מחזיר את האבר. הנה מלשונו של המג"א

שם משמע שרוצה לאסור מטעם בונה כמו שאסור ליישר

שם

* השואל היה תלמיד וחוק של בית מדרש לרבנים, מיסודו

של מרן הגאון הצדיק מהר"ר צוריאל הילדסהימר זצ"ל. הוא

נספה בשואה הגדולה ע"י המרצחים הגרמנים, י"ש. הוא היה

צדיק-חמים, עוסק בחורה יומם ולילה ונוהג בקדושה ובטהרה

בכל החיות חיו. ואף שהיה באפשרותו להציל א"ע קודם סרוץ

המלחמה כרוך שעשו שאר רבני גרמניא, לא רצה לעזוב את

קולתו לכה בשעת צרה ומצוקה. וראוי לקבוע לדורות, כי

בין רבני גרמניא נמצאו אנשים צדיקים, חסידים וקדושים, אשר

במדינות אחרות היו רבבות אנשים רצים אחריהם ליהנות מויו

תורתם ויראתם. את השכלתם האקדמאית שקבלו במכללת

גרמניא, הורויו למדרגה של רקחות וסכתות ממש, לא יאומן כי

יסופר. את התוארים האקדמאיים הסתירו מעין כל ולא השתמחו

בהם אלא במגעם עם השלטונות ובמלחמתם נגד החופשיים

המתבוללים. ואין לנו נחמה אלא התקוה המעודדת כי ינקום

ה' את נקמת דם עבדיו השופך. לדעתי ראוי לקבוע יום אכל

ונוכחין מיוחד לזכר רבני וקדושי ישראל שנהרגו ושנסבחו

ושנשרפו על קידוש השם ולהוכיח ביום זה את נשמותיהם של

קדושים אלה. צריכים אנו לעשות כן לא משום כבודם של

הקדושים בלבד, אלא גם כשביל הנדרות הבאים שלא ישכחו

מה אכזר לעמנו בזמן שחושך הרשעות הרצחנית נסה את

ארצות אירופה. ולמטיפי הסליחה והאחדות אני אומר: מוטב

לכם להסיף לרשעים הארורים שיעשו מה שעשה קלצטווינרי

של ר"ח בן תרדיון: אף הוא קפץ ונסל לתוך האור (ע"ז

י"ח, א).

אברי הולד שלא ביום הלידה דמחוי כבונה, כמבואר

בסי' של סעיף ט', ע"י ש.

גם צריך ליישב לפי סברת כתי"ר מה שאסור להתעמל

כדי שיויע דלרמב"ם אסור משום רפואה. והטעם,

לפי שלפעמים עושים זאת ע"י רפואה ולהכי אסור

אפילו ביד וא"כ גם לענין החזרת האבר יהי' אסור

משום דלפעמים עושים זאת ע"י רפואה כמו בציגן

וכדומה. וידוע אני שיש לחלק. אולם האחרונים חלקו

על המג"א בזה וחתירו החזרת האבר. עכ"פ בנידון דידן

תלוי בספקו של הש"ג שהביא המג"א.

והנני יודו המוקירו מאד

יחיאל יעקב וויינבערג

סימן לא *

ב"ה, לכבוד ידידי חביבי הרה"ג ח"י סוק"ה ע"י לנאון

ולתפארת צעיר לימים ואב גדול בתורה ענף עץ מרי ננע

קודש מחצבתו כש"ת מר משה שטרנבוך ג"ו

במקרה נודמנה לידי חוברת „קול תורה" שיצאה

בלונדון, בה נדפסו ח"ת דמר ותומי

עברתי עלי' ושמחתי לראות כי לא אלמן ישראל גם

בדורנו מצעירים לימים גדולי תורה שוחים בים

התלמוד לארכו ולרחבו וצוללים במים אדירים ומעלים

פנינים ומרגליות טובים משמחים לב ונפש, ואמרת:

אשרי יולדתו ויהי ה' עמו ויעלה מעלה מעלה והי'

לתפארת ולכרבה, ומרוכ חביבות אמרתי בלבי לכתוב

לו איזו הערות וכבר גליתי דעתי לקרוביו, אלא

שבינתים נטרדתי בענינים אחרים ולא נפנית עד היום

וגם עכשיו אין ביכולתי להשתשע עמו בארוכה כי קשה

עלי הכתיבה ולכן אסתפק בהערות אלו. ואלו הן:

(א) בסעיף א' חידש דאף לשיטת הרמב"ם דנקברין

* תשובה זו היא קטועה במקצה, חסרים בה דמים אחרים.

כפי שירגיש הקורא. אני מדמיסה כמו שהיא, כי היא חכיבה

עלי במיוחד. כתבתיה זמן מועט לאחר צאתי בעזה"ת ממחנה

הריכוז בגרמניא, ואני אז חולה ומחוסר ספרים לגמרי. לא

הי' כתיי אף ש"ס שלם, ורק ספרים אחרים שהשגתים בהשאלה.

ולכן אם ימצא הקורא דברים שנמצאים אולי בספרי האחרונים,

סימן שהספרים ההם נעלמו ממני, ואם נמצאים בספרי מחברי

זמננו, ודאי שאני הקדמתי מתכרים אלה בכתב או בע"פ, ולא רחוק

שנתלגלו הדברים אליהם ע"י תלמידי ושומעי לקחי ולי וכות

הקרימה. בכלל אני זכיר מאוד באמירת דבר בשם אומרו, אלא

שאני ממעט, מפני חולשת עיני, לעיין בספרי האחרונים, ומה

שאני מביא למעמים מהם הוא מה שמצאתי לאחר החיפוש

כשעת הצורך ועפי' עיני במפתחות, או מה שהעירוני אחרים

בשיתות בדי"ח.

8